

NIDI en het maatschappelijk debat

HARRY VAN DALEN

Valorisatie van de wetenschap is het buzz-woord onder beleidsambtenaren. Letterlijk betekent het waarde toevoegen aan kennis en in de sociale wetenschappen gebeurt dat vooral door kennis over de samenleving inzichtelijk te maken voor beleid en maatschappij. Het NIDI heeft de afgelopen jaren het maatschappelijk debat en beleid gevoed door te informeren maar ook door stelling te nemen op basis van wetenschappelijk onderzoek.

In het maatschappelijk debat rond vraagstukken als vergrijzing, migratie, geboorte, levensverwachting draait het niet alleen om de economische en sociale consequenties van deze verschijnselen maar vooral ook het vaststellen van het verschijnsel zelf. In zekere zin zijn demografen de accountants van leven en dood en voor een samenleving is het dan goed dat dergelijke accountants er zijn. Een fatsoenlijke discussie over vergrijzing en krimp is anders onmogelijk. Maar demografen moeten ook buiten de gebaande paden treden om blinde vlekken in waarneming en het beleid dat gebaseerd is op die waarneming te voorkomen. Vooral op het terrein van migratie en het schatten van de toekomstige levensverwachting zijn de onzekerheden groot en dan is fundamenteel onderzoek hiernaar een groot goed.

Het aanbod van wetenschappelijke kennis door het NIDI is in de voorgaande Demos over het voetlicht gebracht, de vraag naar die kennis is echter nog onderbelicht. De vraag naar expertise van het NIDI komt vanuit verschillende groepen: ministeries (klankbordgroepen), planbureaus, adviesraden (WRR, SER), buitenlandse organisaties als de Europese Commissie, Eurostat en de Verenigde Naties en last but not least de vaderlandse pers. De pers weet frequent de weg naar het NIDI te vinden om duiding te geven aan bevolkingsontwikkelingen. Indien we alleen naar de landelijke dagbladen kijken dan wordt het NIDI over de afgelopen jaren ongeveer 40 keer per jaar genoemd als bron. De cijfers illustreren dat het NIDI weliswaar een wetenschappelijk instituut is, maar met een duidelijk oog voor maatschappelijke ontwikkelingen.

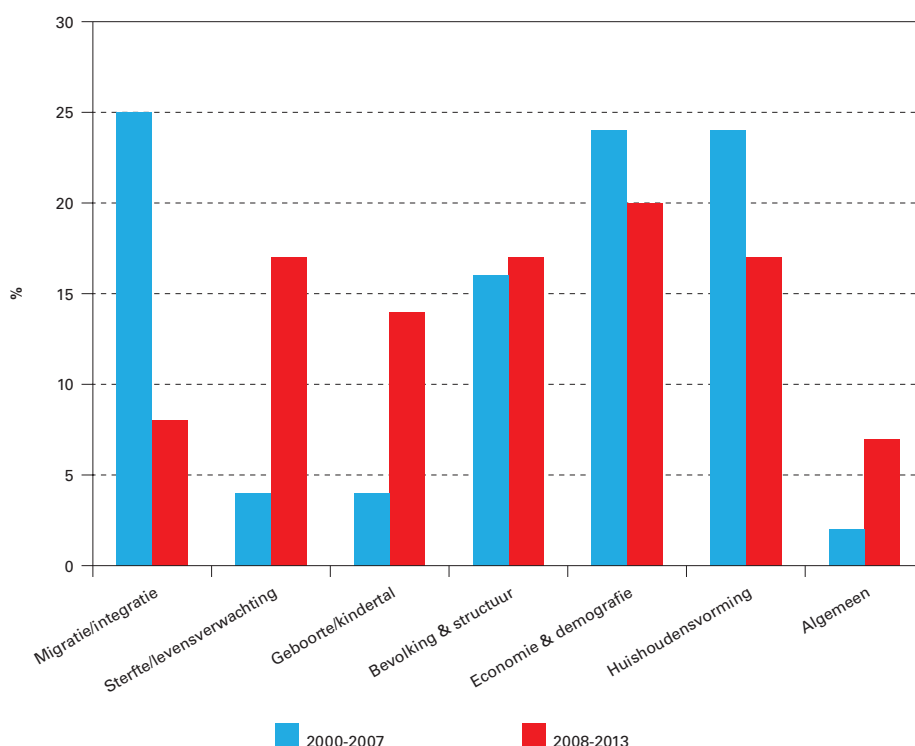
Dergelijke cijfers roepen uiteraard de vraag op welke onderwerpen werden besproken in deze krantenartikelen. Figuur 1 geeft voor twee perioden weer hoe de onderwerpen verdeeld zijn over de jaren 2000-2013. Vraagstukken over huishoudensvorming, de interactie tussen demografie en economie (pensioen, arbeidsmarkt) en migratie (in 2000-2007) kunnen op de meeste belangstelling rekenen, maar ook aan traditionele onderwerpen zoals geboorte- en sterfteontwikkelingen wordt redelijk wat aandacht besteed.

De invloed van het NIDI laat zich moeilijk vergelijken met andere instituten omdat het een uniek werkterrein bezit dat vele disciplines dekt. Naast de formele demografie die sterk leunt op wetkunde, is er binnen de demografie aandacht voor sociologie, antropologie, geschiedenis, biologie, economie, sociale geografie en epidemiologie. In

figuur 2 wordt het NIDI vergeleken met instituten die naar (financiering)structuur dan wel naar vakmatige focus enige verwantschap met het NIDI vertonen. De figuur bevat het aantal malen dat instituten genoemd worden in de landelijke pers vanaf 2008 tot heden. De eerste conclusie is dat het NIDI op een stevige middenpositie kan rekenen, die gegeven de oriëntatie op de internationale wetenschap en het specifieke werkterrein (demografie) als redelijk valt te kwalificeren. Andere instituten zoals het SEO Economisch Onderzoek kunnen bijvoorbeeld door hun economische focus op meer aandacht rekenen (hoewel dat zeker geen garantie is, zie SEOR en Research voor Beleid); een wettelijke taak hebben om de regering en parlement te informeren (zoals het WODC) of een natuurlijke bron van aandacht vormen voor veel kranten (zoals het NIOD). Een tweede conclusie is dat het NIDI als buitenuniversitair kennisinstituut veel universitair gelinkte onderzoeksinstituten overtreft in het werven van aandacht.

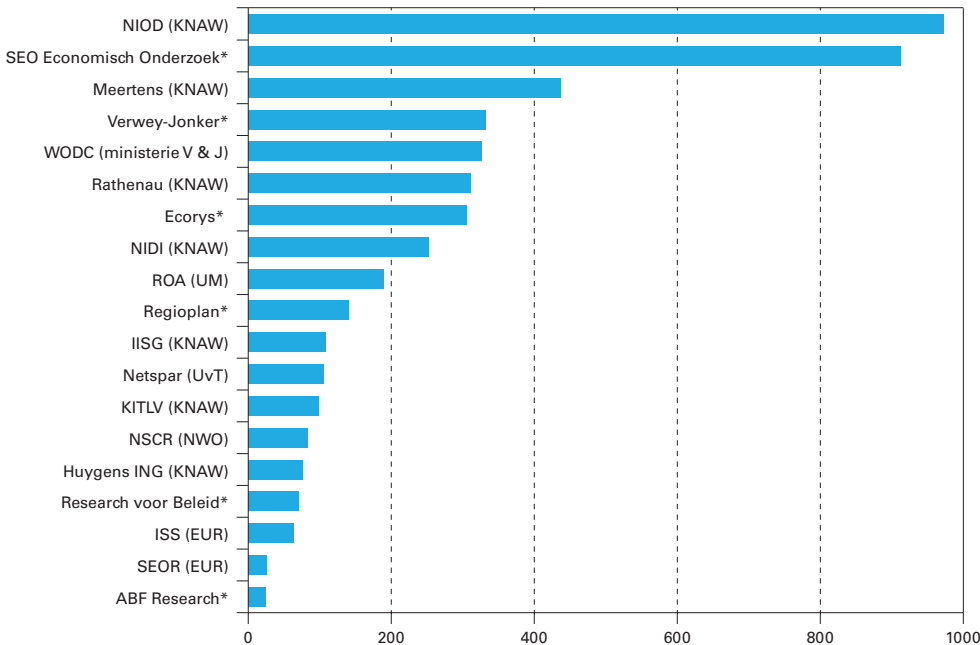
Tot slot kan in het valoriseren van kennis de rol van het NIDI in het beleidsdebat niet onvermeld blijven. Uiteraard kennen beleidsideeën in overheid en bedrijf vele “vaders” en enige exclusiviteit

Figuur 1. Aandeel van verschillende onderwerpen aangesneden in landelijke dagbladen waarin het NIDI werd geciteerd (percentages van totaal aantal citaties NIDI) over de periode 2000-2013

Bron: LexisNexis, 2013 betreft citaties t/m 1 augustus 2013.

Figuur 2. Totale aantal artikelen waarin onderstaande instituten vermeld worden in de landelijke dagbladen over de periode 2008-2013

* Private organisaties.

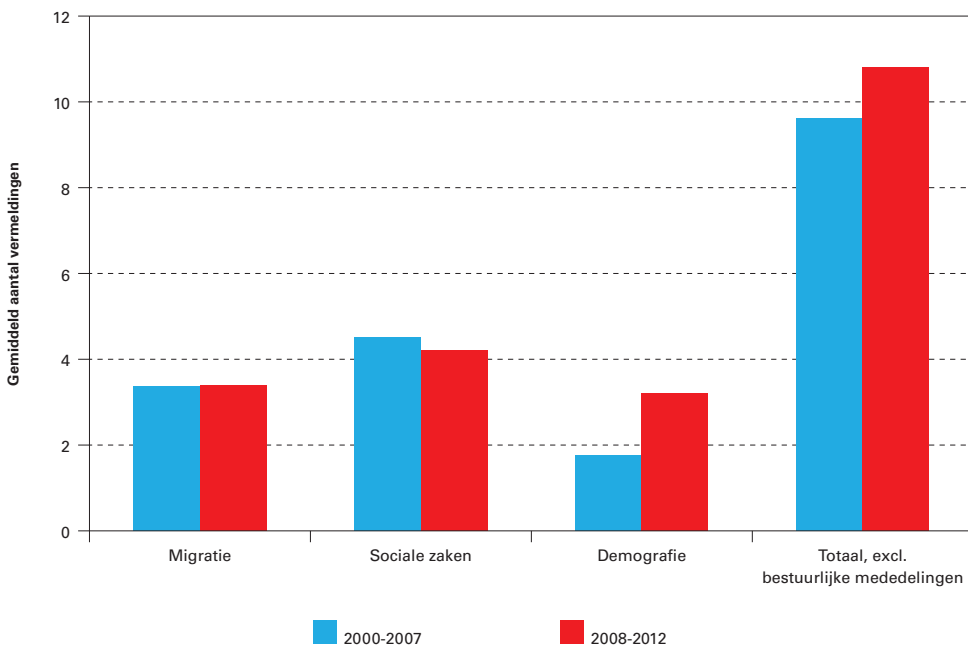
Bron: LexisNexis, 2013 betreft citaties t/m 1 augustus 2013.

kan het NIDI niet claimen. Het NIDI behoort echter wel stevast tot de groep die demografische kwesties aan de orde stelt, zoals langer doorwerken, de vervroegde uitredingscultuur, maar ook door bijvoorbeeld duidelijk te maken dat het stoppen van de vergrijzing door immigratie of een geboorte bevorderend beleid een illusie is. Het NIDI voedt dus het bevolkingsdebat (duurzame inzetbaarheid, krimp, immigratie) en met name Demos biedt voor een breed publiek (waaronder veel scholen en gemeenten) een bron van informatie. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor software zoals Poptrain

dat door het NIDI ontwikkeld is om gebruikers kennis te laten nemen van hoe geboorte, sterfte en migratie uitwerken op omvang en structuur van de bevolking. De doorwerking van de inzichten van het NIDI is duidelijk zichtbaar in de stukken van de Tweede Kamer (zie figuur 3).

Migratie (zowel emigratie als immigratie) en sociale zaken (pensioen, langer doorwerken) zijn de onderwerpen waarvoor de kamer regelmatig het NIDI raadpleegt, waarbij het onderwerp krimp in de laatste periode steeds vaker wordt genoemd. Al met al zou men kunnen

Figuur 3. Gemiddelde jaarlijkse aantal vermeldingen van het NIDI in kamerstukken gerangschikt naar onderwerpen van discussie over de periode 2000-2012

Bron: Overheid.nl. De gegevens betreffen het jaar van publicatie. 2013 is buiten beschouwing gelaten omdat stukken met sterke vertraging worden opgenomen in het systeem. Tevens zijn alle vermeldingen van NIDI in bestuurlijke/administratieve rapportages (bijv. begrotingen) buiten beschouwing gelaten.

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).

Redactie: Nico van Nimwegen, hoofdredacteur
Ingrid Esveldt, eindredacteur
Harry van Dalen, redacteur
Peter Ekamper, (web)redacteur

Adres: NIDI/DEMOS
Postbus 11650
2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon: (070) 356 52 00
E-mail: demos@nidi.nl
Internet: demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen: gratis

Basisontwerp: Harmine Louwé
Druk: www.nadorpdruk.nl

zeggen dat het NIDI ongeveer één keer per maand in het parlementaire jaar wordt geciteerd. Uiteraard zal een kritische lezer melden dat de invloed van het NIDI in het niet valt bij planbureaus zoals het CPB en SCP. Maar om met een landelijke krant te spreken, voor wie de nuance zoekt is één keer in het parlement of 4 à 5 keer per maand in een landelijke krant geen slecht resultaat voor een klein instituut dat op vele borden in de wetenschap en samenleving schaaft. En voor wie de drang voelt om de zichtbaarheid van wetenschappers sterk te vergroten is er sinds kort nog de waarschuwing van een WRR-rapport (2013) dat liet zien dat 90 procent van de Nederlandse burgers universitaire onderzoekers nog ziet als lieden die behoren tot de wetenschap; economen die op tv komen worden echter door 60 procent van de burgers niet meer als 'wetenschap' gezien.

Harry van Dalen, NIDI, e-mail: dalen@nidi.nl

LITERATUUR:

- WRR (2013), *Hoeveel vertrouwen hebben Nederlanders in de wetenschap?* Den Haag: WRR/Rathenau instituut.